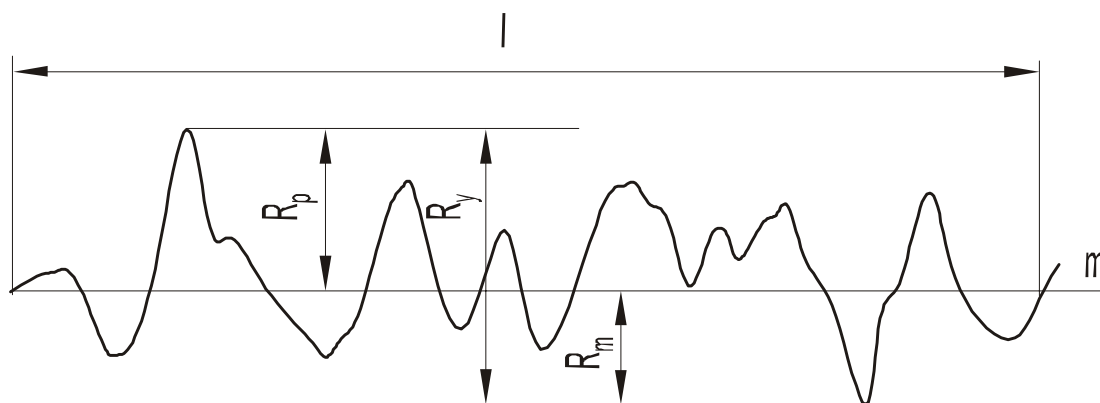

Levo: Površinski profil – referenčne dolžine in dolžina vrednotenja; Desno: srednja linija profila

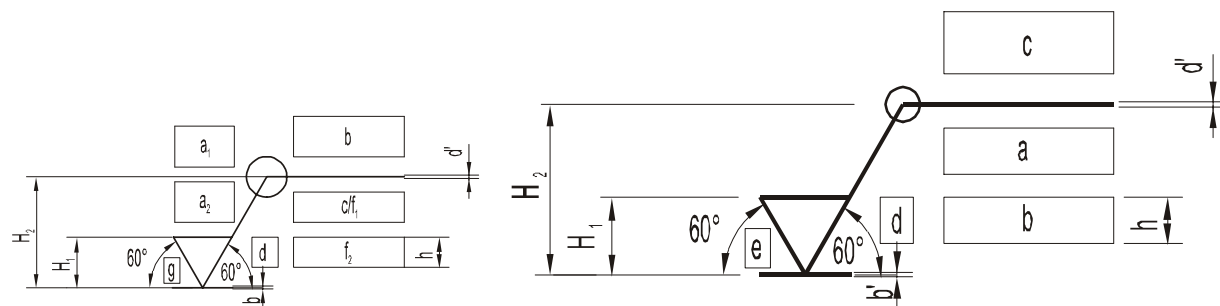
Površinski profil – največja višina profila R_y , spodnja R_m in zgornja R_p mejnica na referenčni dolžini l

Oznaka	Pomen
l	referenčna dolžina v mm; dolžina na kateri merimo parametre hrapavosti, odvisna od postopka obdelave – od 0,25 do 25 mm!
R_y	največja višina profila v μm ; $R_y \approx 1,6 R_z \approx 6,4 R_a$
R_a	srednji aritmetični odstopek profila v μm ; $R_a = \frac{1}{l} \int_0^l y dx$
R_z	višina neravnin profila v μm ; $R_z = \frac{\sum_{i=1}^5 R_{p_i} - \sum_{i=1}^5 R_{m_i}}{5}; \quad R_z \approx 4R_a$

POZOR: Parametri hrapavosti so edine mere, ki jih na strojniških risbah ne zapišemo v mm ampak v μm brez navedbe enot!

ISO 1302-2001 poleg parametrov R uvaja tudi parametre W in P!

Zapis kvalitete površina na risbah

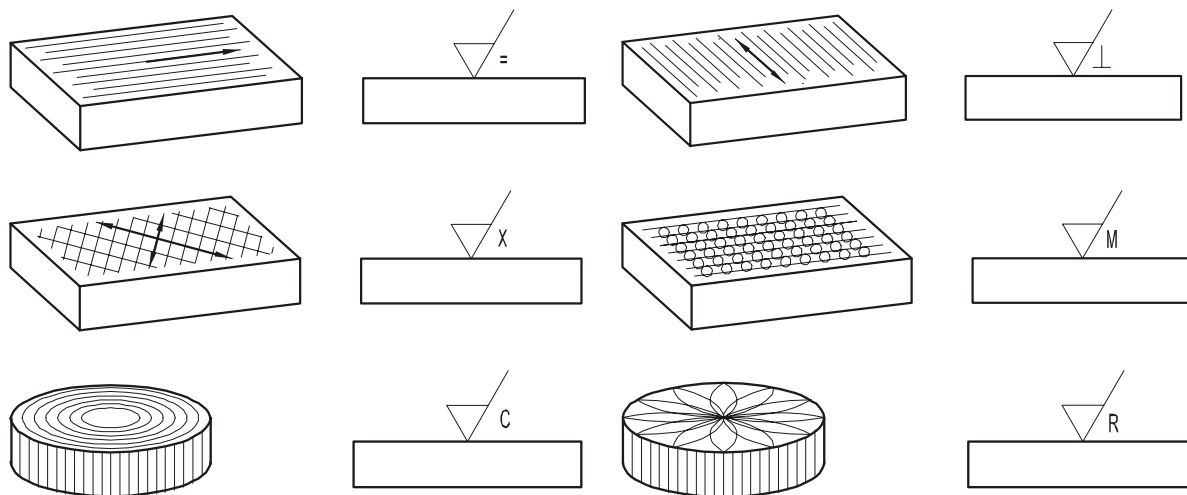

levo ISO 1302-1992

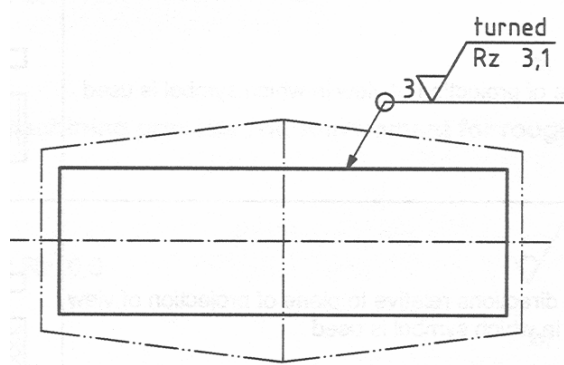
desno ISO 1302-2001

Simbol za zapis kvalitete površine (za obdelave z odvzemanjem delcev) – največja možna vsebina po ISO 1302

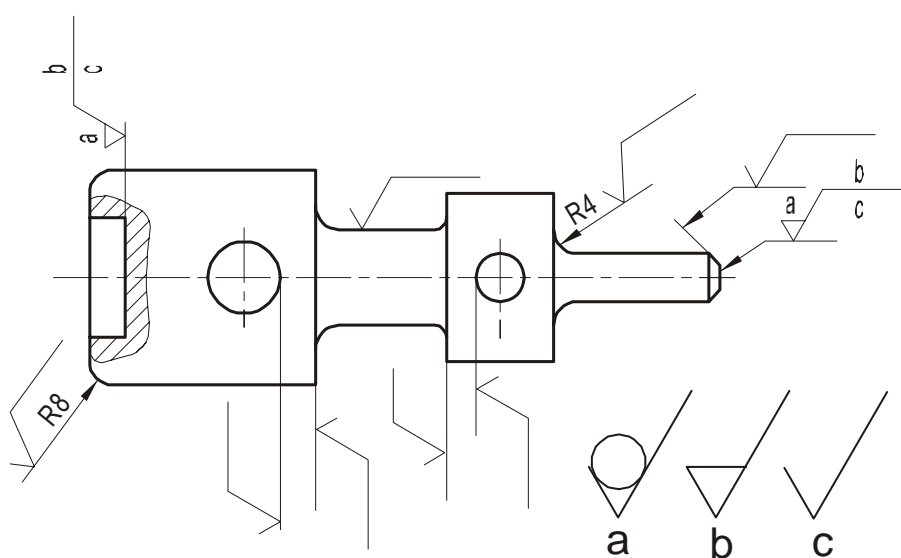
Oznaka 1992	Oznaka 2001	Pomen
b'	b'	debelina črt za risanje kontur – debela črta A (0,35 - 0,5 - 0,7-...)
d'	d'	debelina črt za risanje simbolov – srednje debela črta (0,25 - 0,35 - 0,5 -...)
h	h	višina pisave (2,5 – 3,5 – 5 - ...)
H1 / H2	H1 / H2	višina simbola po standardu (3,5/8 – 5/11 – 7/15 - ...)
a	a	1992: srednje odstopanje profila Ra v μm ; največja dovoljena vrednost ali mejni vrednosti 2001: parameter hrapavosti z oznako (Ra, Rz, Rmax, Ry, Wz, Pt, ...) in vrednostjo v μm ter druge oznake, ki se tičejo definicije površine po ISO 4287, 4288, 12085 in 13565
b	c	opcijsko: način izdelave, postopek, zaščitna prevleka (lak, galvanska prevleka)
c, f	b	1992: opcijsko: referenčna dolžina, drugi parametri hrapavosti 2001: dodatni parametri hrapavosti (en ali več dodatnih vrstic -> višina simbola se ustrezno poveča)
d	d	opcijsko: orientacija hrapavosti – vzorca raz (simbol)
g	e	opcijsko: dodatek za končno mehansko obdelavo v mm

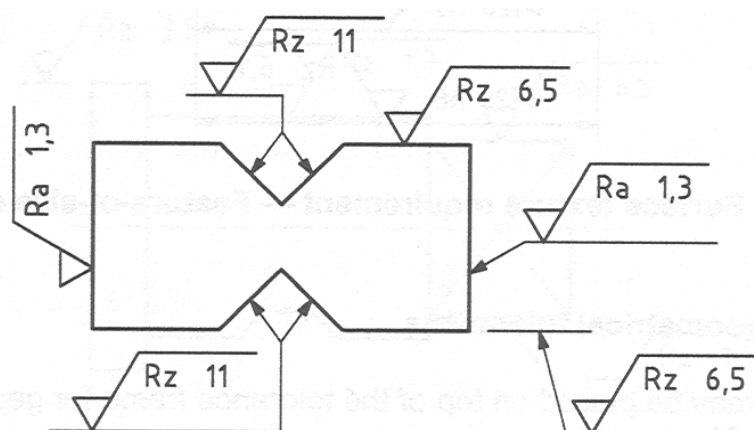
Simboli za usmerjenost vzorca raz, ki so posledica tehnologije obdelave

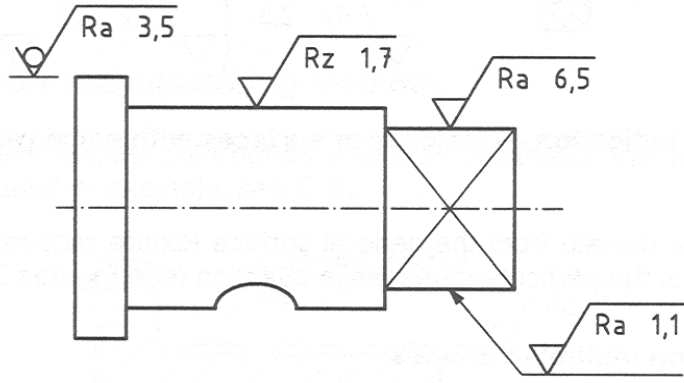
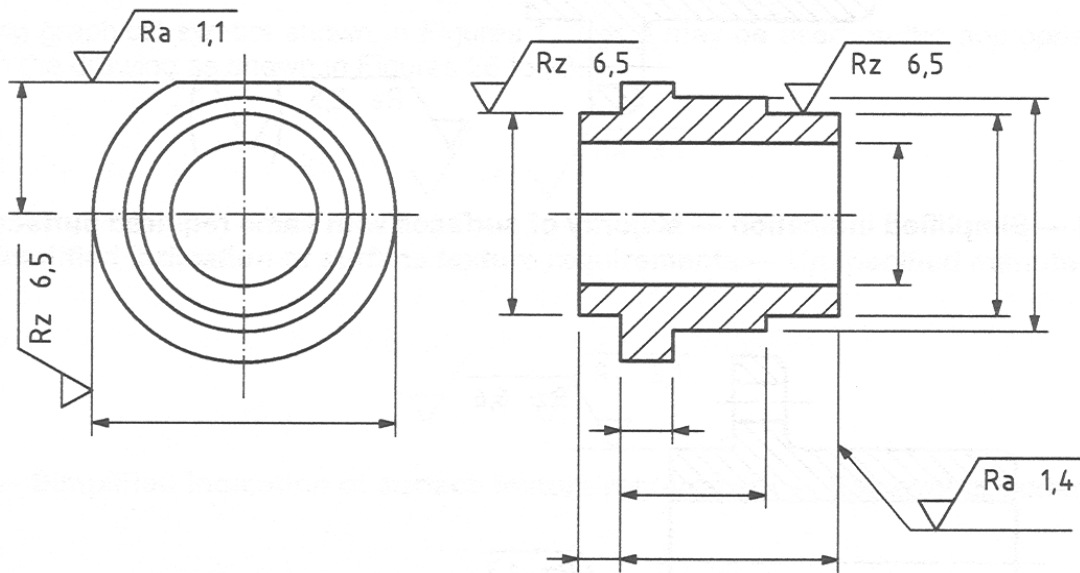
Primer uporabe oznake “dodatka za obdelavo” (odkovki, ulitki, varjenci) – material za končno struženje; krogec v pregibu kazalne črte pomeni, da velja oznaka za celoten obseg ploskev (v tem pogledu); enako velja, če je krogec v pregibu v simbolu

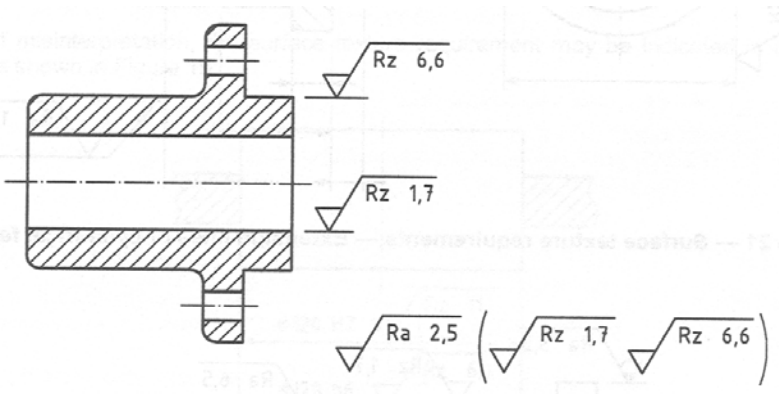
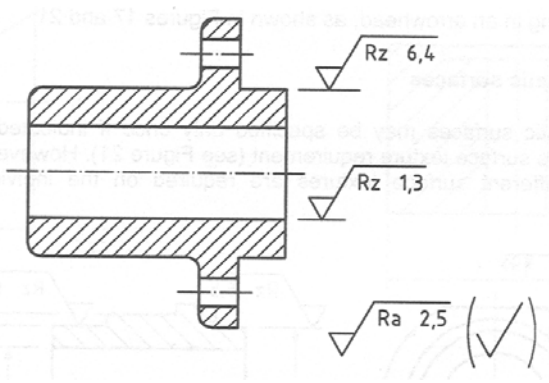
Postavitev simbolov na risbi (ISO 1302-1992) in vrsta simbolov glede na način obdelave (desno spodaj); **a** – obdelava brez odzemanja delcev, **b** – obd. z obveznim odzemanjem delcev, **c** – način obd. ni predpisan (osnovni simbol)

ISO 1302-2001 predvideva uporabo simbolov samo v dveh legah – vodoravni »od leve proti desni« in vertikalni »od spodaj navzgor«. Zvračanje simbolov ni več dovoljeno – uporablja se kazalna puščica!

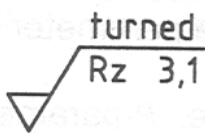
Zapis kvalitete površin na risbi - rotacijski in prizmatični deli (ISO 1302-2001)

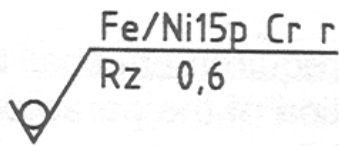
Levo: poenostavljen zbirnik obdelav (v oklepaju samo opozorilni znak);   Desno: popoln zbirnik obdelav (priporočeno)

Vsaka risba mora imeti zbirnik obdelav (ISO 1302-2001)! Zbirnik se bere od leve proti desni, skrajna leva oznaka predstavlja kvaliteto površin, ki na risbi niso posebej označene (običajno večina površin)

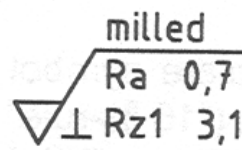
Posebnosti pri označevanju kvalitete površin:

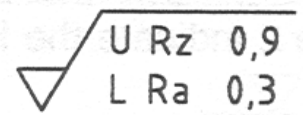
Struženo

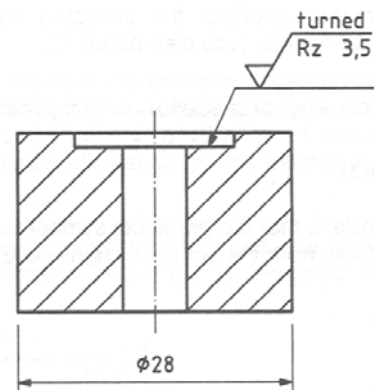
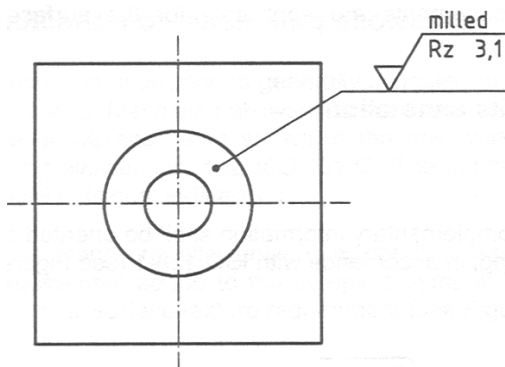
Brez odzemanja delcev, galvanska prevleka

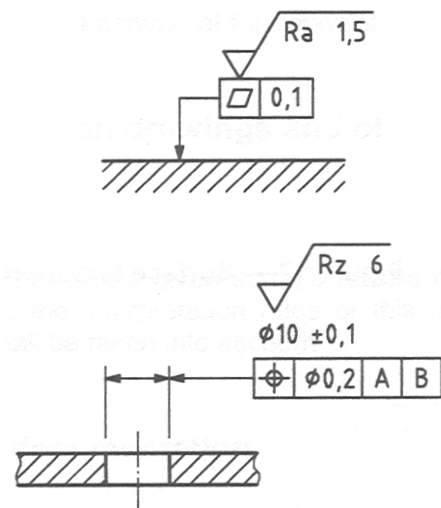
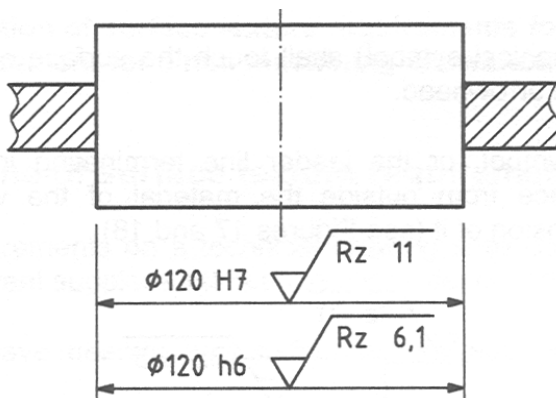
Frezano, dva parametra hrapavosti, usmeritev raz obdelave

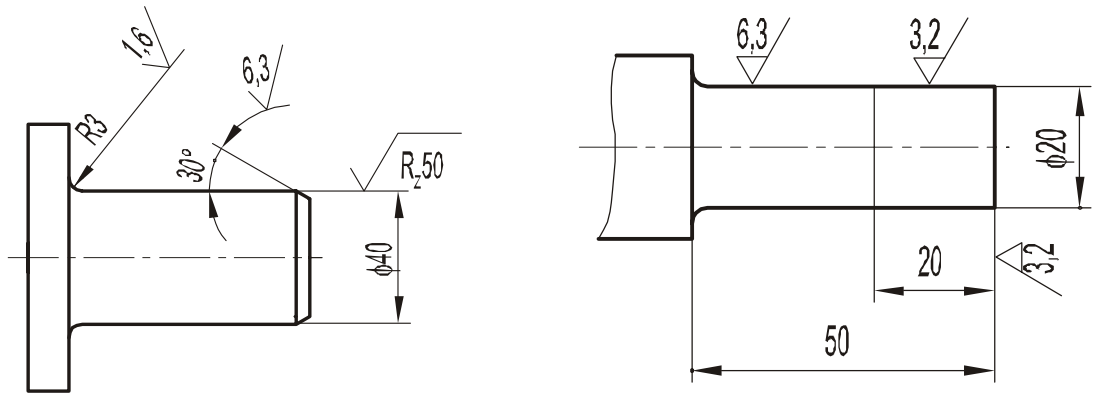
Zgornja (U) in spodnja (L) meja hrapavosti

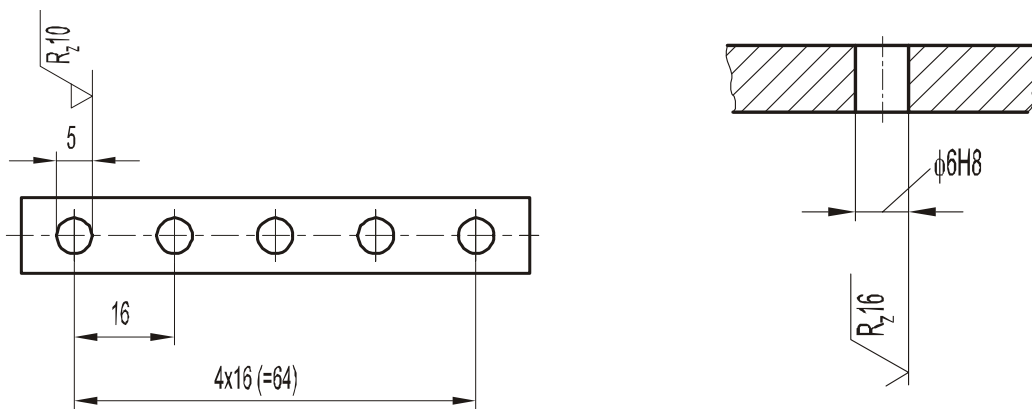
Levo: kazalna črta s piko kaže na površino v normalnem pogledu;
Desno: kazalna črta s puščico kaže na površino v prečnem pogledu (ISO 1302-2001)

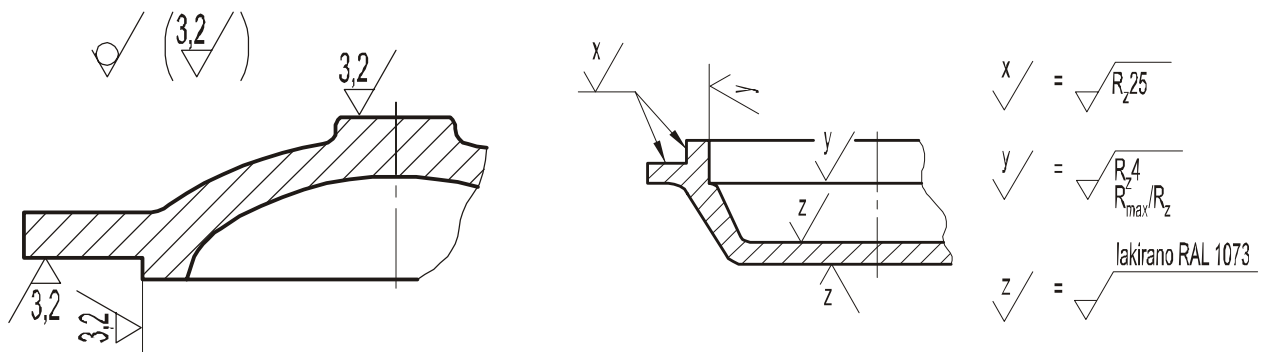
Levo: označevanje hrapavosti na sestavljenih delih v ujemu (izjemoma)
Desno: označevanje hrapavosti v povezavi z geometrijskimi tolerancami (zgorja - ploske površine, spodaj – oboda luknje $\phi 10$) (ISO 1302-2001)

Levo: kvaliteta površine pri zaokrožitvi in posnetju; Desno: sprememba kvalitete na isti površini (ISO 1302-1992)

Levo: na vzorcu kvaliteto označimo le enkrat; Desno: kvaliteta tolerance (IT) in hrapavost morata biti usklajeni (ISO 1302-1992)

Levo: neobdelane površine ostanejo brez oznak; Desno: poenostavljen zapis na risbi s pojasnili ob glavi risbe (ISO 1302-1992)

Primerjava oznak po različnih izdajah standarda ISO 1302:

ISO 1302:2002(E)

Table I.1 — Evolution of drawing indications of surface texture requirements

	Editions of ISO 1302			Example illustrating main issue
	1971 (recommendation) ^a 1974 (1st edition) ^a 1978 (2nd edition) ^a	1992 (3rd edition) ^b	2001 (4th edition) ^c	
a)				Ra only — "16 %-rule"
b)				Parameter other than only Ra — "16 %-rule"
c)				"Max-rule"
d)				Ra plus sampling length
e)				Transmission band
f)				Parameter other than only Ra plus sampling length
g)				Ra plus parameter other than Ra
h)				Number of sampling lengths the evaluation length — other than 5
i)				Lower limit
k)				Upper and lower limit

^a No defaults nor any other details defined, especially

- no default evaluation length,
- no default sampling length, and
- no "16 %-rule" or "max-rule".

^b Defaults and details defined only for parameters R_a , R_y and R_z (ten-point height) in ISO 4287-1:1984 and ISO 4288:1985. Furthermore there was a problem in ISO 1302:1992 where the text of the main body of the standard called for an indication of the second letter of the parameter symbol to be in subscript. In all illustrations the second letter is a normal lower case letter. All other surface texture standards at that time used subscript.

^c Defaults and details defined for the majority of parameters R_y has been renamed R_z . The old R_z is not standardized any more.

^d Not covered.

^e There was a problem in ISO 1302:1992 where clause D.3 included a misinterpretation of $R_a 1,6$ max. The parameter designation was not in accordance with the parameter designation definition in clause 4 of ISO 4288:1985, which called for $R_{a_{max}} 1,6$.

^f See 5.9 of ISO 4287-1:1984.

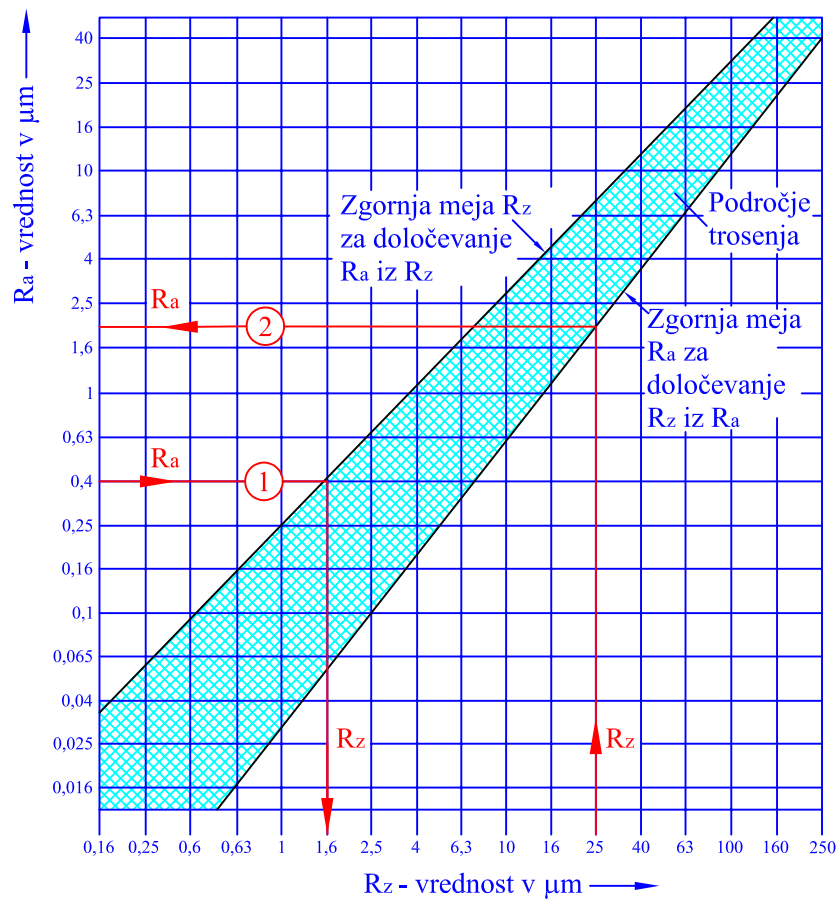
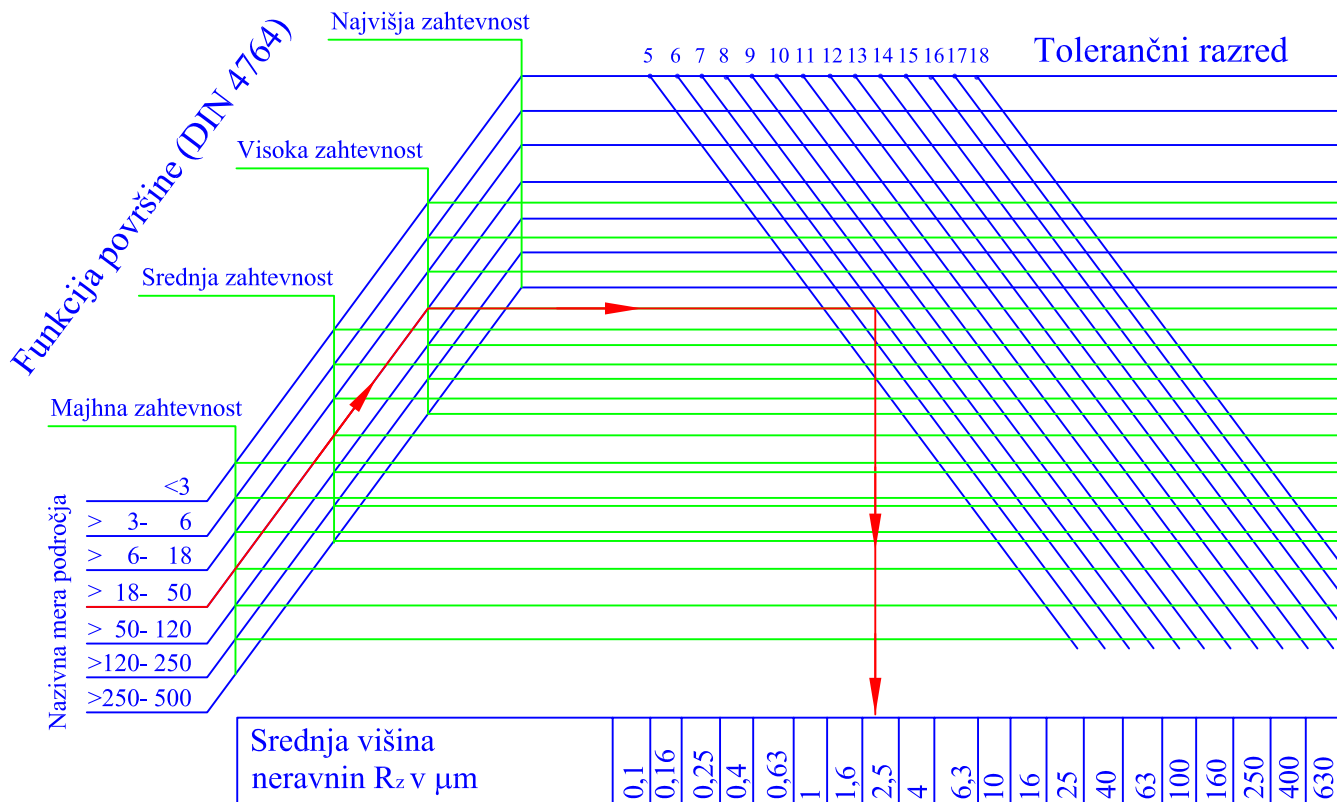

Preglednica 8.6: Obdelovalnemu postopku ustrezna stopnja hrapavosti

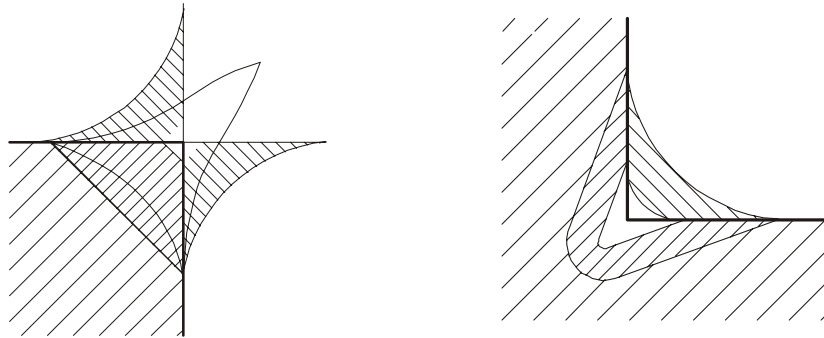
Obdelovalni postopek	Stopnja hrapavosti N												R _a /100			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	4	8
Skobljanje																
gobo										○	●	○	●	○		
fino							○	●	○	○						
Frezanje																
gobo								○	○	●	○	○				
fino					○	○	○	●								
Vrtanje									○	○	●	○	○			
Povrtavanje				○	○	●	○	●	○							
Brušenje																
gobo							○	○	●	○	○					
fino			○	○	●	●	○									
Poliranje																
mehanično			○	●	●	○										
električno	○	○	●	●	○											
Honanje, lepanje	○	○	●	●	●	○	○									
Superfinaš	○	●	●													
Navoji																
rezanje						○	○	●	●	○	○					
brušenje				○	●	●	○									
Zobniki																
pehanje							○	●								
frezanje						○	○	●								
brušenje				○	●	●	○									

Prednostno uporabljamo z ● označene stopnje hrapavosti.

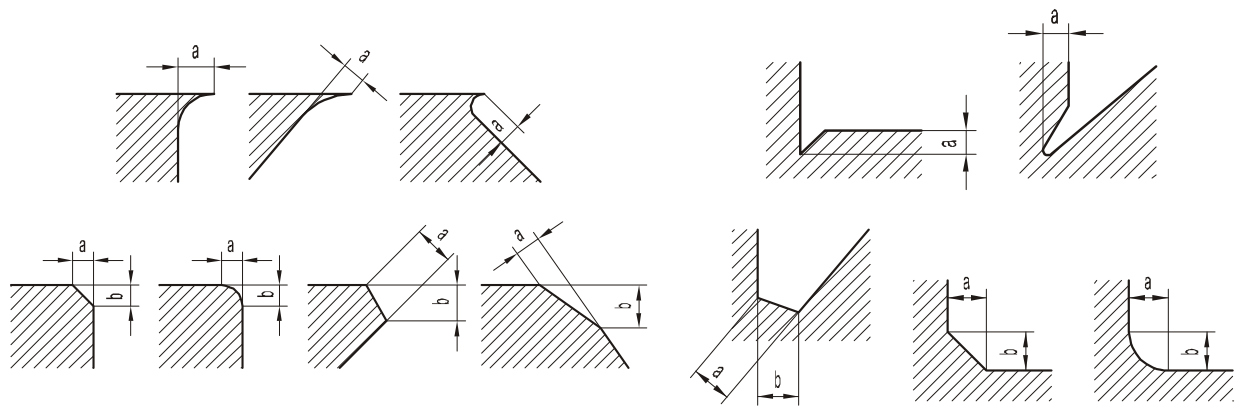

Označevanje stanja robov

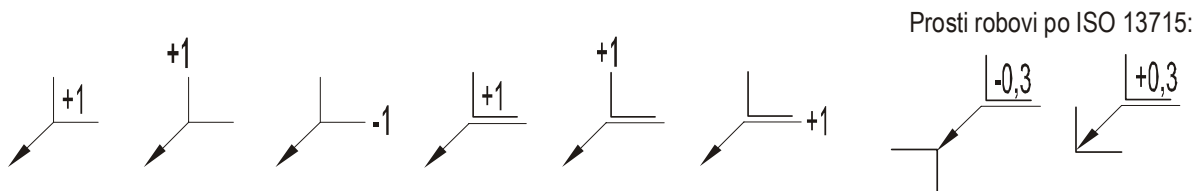
(ISO 13715, SIST DIN 6784, TD pog. 7.5, str 122).

Levo: mogoča stanja zunanjega roba; Desno: mogoča stanja notranjega roba

Levo: iglice in posnetja zunanjih robov; Desno: zarezje in zaokrožitve notranjih robov

Levo: Simbol po DIN; Sredina: simbol po ISO; Desno: tipična oznaka na risbi (v glavi), ki velja za vse "ostro" narisane robove, ki niso posebej označeni s simbolom

Številčne vrednosti ob simbolu pomenijo velikost posnetja (iglice, zarezje, zaokrožitve) v mm v smeri, ki jo prikazuje simbol. Če je navedena samo ena vrednost v vogalu simbola, potem sta velikosti enaki v obeh smereh (posnetje je "simetrično").

Negativna vrednost pomeni, da je potrebno **material** v označeni smeri **odvzeti**.

Pozitivna vrednost pomeni, da je potrebno **material** v označeni smeri **dodati**!

Primeri:

